

นวัตกรรม อสม. ดีเด่น

สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ชุมชน

1 ชื่อนวัตกรรม : โพลาร์ แลก - ขาย ได้นะ

ชื่อเจ้าของผลงาน : นายกฤษณ์ภัทร เครือฟอง

ประเภทนวัตกรรม : นวัตกรรมกระบวนการ (process innovation)

จังหวัด : ลำปาง

อสม. ดีเด่นระดับ : เขตสุขภาพที่ 1

2 ที่มาและความสำคัญของการสร้างนวัตกรรม

บ้านสบเปือาะ หมู่ที่ 3 ตำบลแม่ทะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีประชากร 248 คน 95 ครัวเรือน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จากการวิเคราะห์ปัญหาสุขภาพ พบว่าคนในชุมชนนิยมบริโภคอาหารประเภทผัดและทอดเป็นอย่างมากเนื่องจากปรุงง่าย ส่งผลให้ผู้ประกอบการและครัวเรือนจำนวนมากมีการใช้น้ำมันทอดซ้ำหลายครั้ง เพื่อลดต้นทุนหรือขาดความรู้ด้านสุขอนามัย ปัญหานี้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพโดยตรง โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบาง

ข้อมูลดังกล่าว สัมพันธ์กับสถิติโรคในพื้นที่ที่เพิ่มสูงขึ้นในรอบ 3 ปี ได้แก่ โรคมะเร็งลำไส้ ความดันโลหิตสูง และโรคหัวใจและหลอดเลือด การใช้น้ำมันทอดซ้ำจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ต้องได้รับการแก้ไขด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์การแพทย์ชุมชน เพื่อลดสารโพลาร์ที่เป็นอันตราย

3 วัตถุประสงค์

- เพื่อลดปริมาณการใช้น้ำมันทอดซ้ำ ที่มีสารโพลาร์เกินมาตรฐานในครัวเรือนและร้านค้า
- เพื่อสร้างความตระหนักรู้และให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชนในการจัดการน้ำมันที่เสื่อมสภาพ
- เพื่อสร้างระบบการจัดการขยะ (น้ำมันใช้แล้ว) ที่มีประสิทธิภาพและสร้างรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชน

นวัตกรรม “โพลาร์ แลก - ขาย ได้นะ”

สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ชุมชน

4 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ประชุมชี้แจงภาคีเครือข่ายสุขภาพในตำบลแม่ทะ เพื่อร่วมวางแผนการดำเนินงาน
2. จัดตั้งธนาคารขยะชุมชน เพื่อรับซื้อและแลกเปลี่ยนน้ำมันทอดซ้ำที่ใช้แล้ว
3. อสม. ลงพื้นที่ให้ความรู้เรื่องอันตรายของสารโพลาร์ และแนะนำวิธีเก็บรักษาน้ำมันที่เหลือใช้ในภาชนะที่เหมาะสมเพื่อนำมาขายหรือแลก
4. ใช้ชุดทดสอบสารโพลาร์ (Polar Test Kit) สุ่มตรวจคุณภาพน้ำมันในครัวเรือนทุก 2 เดือน เพื่อติดตามผล
5. กำหนดทุกวันที่ 20 ของเดือน ณ ศาลากลางหมู่บ้าน ให้ชาวบ้านนำน้ำมันใช้แล้ว 2 กิโลกรัม มาแลกน้ำมันพืชใหม่ 1 ขวด หรือจำหน่ายในราคาที่กำหนด (ประมาณกิโลกรัมละ 15 บาท)

5 ผลการดำเนินงาน/ประโยชน์ที่ได้รับ

1. สุ่มตรวจสารโพลาร์ใน 11 ครัวเรือนเป้าหมาย พบว่า จากเดิมที่มีสารโพลาร์เกินเกณฑ์ร้อยละ 36.36 ในเดือนพฤษภาคม 2568 ลดลงจนไม่พบสารโพลาร์เกินเกณฑ์ (0%) ตั้งแต่เดือนกันยายน 2568 เป็นต้นไป
2. ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการขายน้ำมันเฉลี่ย 50 บาทต่อเดือน ส่งผลให้การขยายฐานผู้เข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
3. ชุมชนมีความตระหนักถึงภัยสุขภาพ เห็นความสำคัญของนวัตกรรมที่ทำได้ง่าย และได้ประโยชน์จริง โดยมีผลการประเมินความพึงพอใจในภาพรวมสูงถึง 4.92 คะแนน (ระดับมากที่สุด)

6 ปัจจัยความสำเร็จ

1. ความสามัคคีของทีม อสม.นักวิทยาศาสตร์ชุมชน และการสนับสนุนจากแกนนำสุขภาพในหมู่บ้าน
2. มีการบูรณาการร่วมกับเทศบาลตำบลแม่ทะ โรงพยาบาลแม่ทะ และผู้นำชุมชนอย่างเป็นระบบ
3. อสม. มีการสร้างตัวตนบนโลกออนไลน์ (Facebook) เพื่อเผยแพร่ความรู้วิธีการใช้ชุดทดสอบอย่างง่าย ทำให้ได้รับความสนใจและเข้าถึงคนรุ่นใหม่ในชุมชน

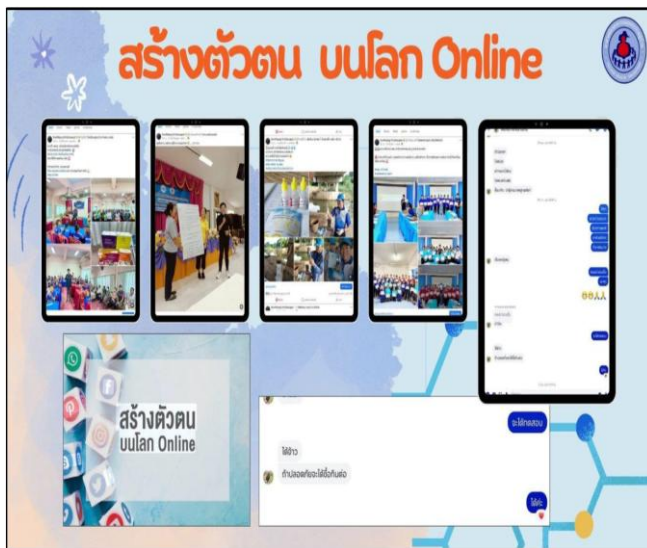
7 โอกาสในการพัฒนา

1. มีแผนขยายเครือข่าย อสม.นักวิทยาศาสตร์ชุมชน ให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านในเขตตำบลแม่ทะ โดยตั้งเป้าหมาย 312 คน ภายในปี 2570
2. เตรียมจัดตั้ง ศูนย์วิทยาศาสตร์การแพทย์ชุมชน ในปีงบประมาณ 2569 เพื่อเป็นจุดเฝ้าระวัง และแจ้งเตือนภัยสุขภาพที่ยั่งยืน
3. ผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ในรูปแบบคลิปวิดีโอและอินโฟกราฟิกเพื่อขยายผลความรู้สู่โรงเรียนและตลาดในพื้นที่ใกล้เคียง

นวัตกรรม “โพลาร์ แลก - ขาย ได้นะ”

สาขาวิทยาศาสตร์การแพทย์ชุมชน

8 ภาคผนวก

ตารางการแยกประเภทการรับซื้อน้ำมันทอดซ้ำ ๓ เดือนย้อนหลัง

ประเภท	กันยายน ๒๕๖๘	ตุลาคม ๒๕๖๘	พฤศจิกายน ๒๕๖๘
ครัวเรือน	๓๒	๓๕	๔๐
ร้านค้า	๔	๖	๖
รวม	๓๖	๔๑	๔๖

ตารางการสุ่มตรวจหาสารโพลาร์ในครัวเรือน ทุกๆเดือน ๒ เดือน

เดือน	ครัวเรือนที่ตรวจ	พบสารโพลาร์	ร้อยละ
พฤษภาคม ๒๕๖๘	๑๑	๔	๓๖.๓๖
กรกฎาคม ๒๕๖๘	๑๑	๓	๒๗.๒๗
กันยายน ๒๕๖๘	๑๑	๐	๐
พฤศจิกายน ๒๕๖๘	๑๑	๐	๐